

DE WATERKAMPIOEN

ORGAAN VAN DE AFDEELING WATERTOERISME VAN DEN
A. N. W. B., TOERISTENBOND VOOR NEDERLAND, EN DE
KON VERBONDEN NEDERL. WATERSPORT-VEREENIGINGEN

REDACTIE: H. C. A. VAN KAMPEN.

Redactie-adres voor Toerisme, Zeilsport, enz.: H. C. A. VAN KAMPEN, Singel 330, Amsterdam, C.

Redactie-adres voor Motorboot-sport. Ir. J. LOEFF, Sixhaven o/h. IJ, Amsterdam, N.

Redactie-adres voor Roci-sport: Mr. G. E. KRUSEMAN, Singel 298a, Amsterdam, C.

Administratie: A. N. W. B., TOERISTENBOND VOOR NEDERLAND, Parkstraat 18, 's-Gravenhage.

Telefoon: Locaal 17580, Interlocaal letter Z. Postrekening 4880.

Abonnementsprijs in Nederland, per jaar (52 nummers) f 4.50 franco per post, buitenland f 6.—.

Losse nummers f 0.15.

Losse advertenties per regel f 0.60. Hiervoor, alsmede voor abonnements-advertenties, wenden men zich tot de firma H. A. M. ROELANT'S te Schiedam.

ONS KAAGWEEK-NUMMER.

De Kaagweek staat weer voor de deur, het jaarlijksche watersportfeest bij uitnemendheid. Daar op het Kagermeer is het, dat wedstrijd- en toerzeilers van het noorden en het zuiden jaarlijks in de tweede helft van Juli elkaar de hand reiken, zich met elkander meten in den wedstrijd, genieten van den aanblik van de steeds betooverende Kagerplassen, elkaar over en weer op hun jachten bezoeken en plannen maken voor de toekomst. Daar is het ook, dat de jeugd zich komt vermaken, overdag op en in het frissche water, in de sterkende atmosfeer van wind en zon, des avonds in de knusse danstent of op het terras van de beroemde Kaag-sociëteit. Een groote propaganda voor onze mooie sport gaat van deze jaarlijksche „massa-meting” aan de Kagerplassen uit.

Is het wonder, dat de redactie van ons blad plannen smeedde om ter eere van de Kaagweek óók feest te vieren? Dat zij bewerkte, dat het Kaagweek-nummer van „De Waterkampioen” zich voor deze extra-gelegenheid in een feestelijk pakje zou steken? Dat zij met dit nummer zich ten doel stelde, de lezers, en ook de verdere Kaagweek-bezoekers bekend te maken met interessante bijzonderheden over de vereeniging „De Kaag” en over het terrein dier vereeniging, de Kagerplassen? Neen, niet waar?

Welnu, ziet hier ons Kaagweek-nummer. Verreweg het grootste deel van den inhoud is te danken aan den speurzin en de welversneden pen van Mevrouw Van Hoolwerff, de echtgenoot van de Voorzitter der Vereeniging „De Kaag”, die in archieven en bibliotheken snuffelde naar gegevens over de geschiedenis der vereeniging en van het Kagermeer. Heel dankbaar zijn wij Mevrouw Van Hoolwerff

voor het vele werk, dat zij zich heeft willen getroosten, werk, dat zij op de eerste vraag onmiddellijk en zonder tegenstribbelen op zich nam. Niet ál onze medewerkers zijn zoo!

Van harte hopen wij, dat haar historische bijdragen in dit nummer naar waarde zullen geapprecieerd worden, dat „De Waterkampioen” door zijn Kaag-nummer in vele nieuwe handen zal komen en..... dat onze lijst van abonneés daar de vruchten van toonen zal!

Maar in de eerste plaats spreken wij de hoop uit, dat de Kaagweek 1927 zal slagen als nooit te voren, dat Aeolus en Pluvius een gepaste houding zullen aannemen, en dat de Koninklijke Zeil-, Roei- en Motorsport-Vereeniging „De Kaag” moge groeien en bloeien en Kaagweken moge organiseren tot in lengte van dagen!

TERUGBLIK.

Had men jaren geleden in het hart van den voorzitter van de Kon. Zeil-, Roei- en Motorsportvereeniging „De Kaag” kunnen zien, men had er niets dan verbazing in gevonden, overgroote verwondering. Hoe was 't mogelijk, dat zeilers, die over een heelen dag konden beschikken, maar steeds op de Kagerplassen bleven rondvaren?

Geboren en getogen aan de Zuiderzee, waren hem die plassen te benauwd! Des Zondags wendde hij den steven naar Braassemermeer of Westeinderplassen. Een tocht moest er gemaakt worden! Dat varen op 't Kagermeer was slechts kinderspel. Toch — was 't de ringvaart, die bij het laveeren te belemmerend werkte, of deed de Kaag haar toovermacht gelden, kwam ook hij onder de bekoring van haar natuurschoon? — al heel spoedig kwam daarin verandering en kon men ook hem den heelen Zon-

dag op de Kagerplassen zien rondzwalken. Het Braassemermeer — eenzame, verlaten vlakke, — deed zoo koud en onguur aan!

Toen werden er andere droomen gedroomd. 't Kagermeer, met zijn zeilerstal van tweemaal tien, moest bevolkt worden. Overal moesten witte zeiltjes opdoemen, een zeilvereniging moest gesticht en wedstrijden gevaren worden!

Kaagzeilers, als alle Nederlanders gewend aan collecten, gaven veel en vlug. Spoedig was 't noodige geld bij elkaar en op een kort daarop volgende vergadering, — ook nog in September — werd besloten, 2 October 1910 een zeilwedstrijd te houden.

De tweede October brak aan en 24 vaartuigen verschenen aan den start.

Een der eerste wedstrijden op de Kagerplassen.

Eén voor één gingen die droomen in vervulling.

Op een goeden Zondag in September 1910 schoten de latere voorzitter en secretaris der vereniging bij alle schepen, die zij op de plassen konden ontdekken, aan.

't Was een zuivere bedelpartij — maar een bedelpartij voor een goed doel, zooals altijd bij ons in Holland.

Beoogd werd n.l. eens een onderlingen wedstrijd te organiseeren, iets wat op de Kaag nog nooit vertoond was en nu moest er geld bijeenkomen voor het koopen van prijzen. En de

Ziehier de inschrijvingen:

Ronde en plathodemjachten, groot tot en met 4 W. E.: Maria (M. D. N. van Hest), Blondine (A. A. Visser), Aeolus (L. Sollaat), Jodick (D. J. Heuff Jr.).

Ronde en plathodemjachten, groot tot en met 5 W. E.: Darro (T. Vlietstra), Baars (C. P. Fleur), Wilhelmine (G. H. Cunaeus), Helena Johanna (J. D. Wiersma).

Ronde en plathodemjachten, groot boven 5 W. E.: Geisha (Th. Fontein), Marie (H. Pander), Maria Geertruida (A. C. M. Dieben), Johanna (W. Z. v. d. Meij).

Scherpe jachten: Carolina (P. Lensveld), Pant-

jallang (H. de Jonge), Anna Margaretha (J. Speelman).

Scherpe en middenwaardjachten (I): Rijnstroom (G. C. Schouten), Sapho (W. van Rossum du Chattel), Reima (R. Grippeling).

Scherpe en middenwaardjachten (II): Ingeborg (J. C. van Hoolwerff), Atina (P. A. Wernink en G. H. Sijthoff), Kraquette (J. F. la Rivière en C. Meerburg), Eider (B. Ouwerkerk), Lotus (J. A. Hingman), Hanny (de Groot).

Dat er aan de zeilkennis der mededingers nog wel een kleinigheid haperde, blijkt daaruit, dat de voornaamste uitwijkbepalingen nog in het programma waren opgenomen, onder het opschrift „Zeilwetten”.

Toch, al werkte het weer niet mee, men kampte met vuur om de prijzen.

14 October d. a. v. had nogmaals een bijeenkomst van zeilliefhebbers plaats. Het ging nu om het oprichten van een vereeniging.

59 leden sloten zich aan en staande de vergadering werd een bestuur gekozen, te weten:

Eere-Voorzitter, de heer A. J. Schölvinc, Burgemeester van Warmond.

Voorzitter, de heer J. C. van Hoolwerff, te Leiden.

Vice-Voorzitter, de heer C. J. Heynen, Den Haag.

1re Secretaris, de heer J. F. la Rivière, Leiden.

2de Secretaris, de heer T. Visser, Den Haag.

Penningmeester, de heer S. J. Sala, Leiden.

1re Commissaris, de heer G. H. Cunaeus, Leiden.

2de Commissaris, de heer J. van Mannekus, Zoeterwoude.

In dat bestuur kwam in den loop van het jaar menige verandering; de heeren C. J. Heynen, J. van Mannekus en T. Visser bedankten voor hun mandaat en in hun plaats werden benoemd tot vice-voorzitter de heer P. Lensvelt, te Veur, en tot 2^{en} commissaris de heer P. Pander, die evenwel 28 Juli 1911 door den heer B. Ouwerkerk vervangen werd.

Al had de vereeniging nog geen Kaagweek te bieden, haar ledental groeide snel. Men werd lid belangeloos, vroeg niet wat het lidmaatschap had te geven. Integendeel. Beter dan nu mischien, besepte men toen, dat, door lid te worden,

men de zeilsport diende. De zeilsport zou gaan bloeien en dat was toch 't ideaal van iederen zeiler? Het ledental wies snel tot pl.m. 260.

Inmiddels was door het bestuur een concept voor statuten en reglement ontworpen, dat in de vergadering van 19 Nov. 1910 werd goedgekeurd en waarop de Koninklijke Bewilliging op 4 Febr. 1911 werd verkregen, waardoor de vereeniging rechtspersoonlijkheid verkreeg.

Onvermoeid werkte het bestuur verder en door de vergadering daartoe gemachtigd, kon het 28 Juli 1911 tot het aankopen van land en water te Warmond overgaan.

Den 10den Juni 1911 zwol het hart van 't bestuur en van alle leden der vereeniging vol trots. Voor 't eerst ontplooidde zich de standaardvlag der Kaag, geschenk van den heer Schouten, te Gouwsluis, over 't water en verkondde vroolijk wapperend allen zeilliefhebbers, op de Braasemermeer aanwezig, hoeveel kracht er reeds van deze nog jonge vereeniging uitging. Twee volgbooten en een sleepboot liet zij toen toch varen, opdat haar leden de Hollandia-wedstrijden konden bijwonen.

Zelf gaf zij dat jaar ook twee onderlinge wedstrijden en welk Kaaglid, dat ze heeft meegemaakt, denkt niet met genoegen aan die eerste wedstrijden terug?

Munten ze dan niet uit door ervarenheid van de zeilers, aan gemoedelijkheid lieten ze zeer zeker niets te wenschen over.

Met een: „Denkt u er aan, mijnheer, u moet aanstonds varen!” of een: „Uw partij? o, u mag u wel haasten, die gaat daar al, die is al bijna een kwartier onderweg!” werden de deelnemers welwillend terecht gewezen. Heel spoedig hadden zij echter al die welwillendheid niet meer van noode.

14 Juli 1912 werd de jachthaven officieel

De „Boerenbuurt” bij het Kagermeer.

Foto H. C. A. van Kampen, Amsterdam.

geopend en heesch de eere-voorzitter der vereniging, de heer Schölvinc, de standaardvlag in top en Zondag 21 Juli daaropvolgend werd ter feestelijke viering nogmaals een wedstrijd gegeven. Toen waren de zeilers zóó fel in 't bestrijden van elkaar, dat ze *uitsluitend op elkaar* gingen zeilen en gezamenlijk den starttijd vergaten. Ook daarin kwam verandering en toen een tiental jaren geleden de eerste Kaagweek werd gehouden, behoefden de mededingers op 't punt van starten bijna geen terechtwijzingen meer. Maar laten we den tijd niet vooruitloopen en nog even memorereen, dat bij dien wedstrijd van Juli 1912 voor 't eerst gebruik werd gemaakt van een nieuw startterrein, gelegen aan de Sprietlaak, in overleg met de V. t. B. v. V. V. te Warmond gehuurd en met vijf aanlegsteigertjes voorzien.

't Bestuur van de Kaag bleef er steeds op bedacht allerlei nieuwe middelen te verzinnen om zijn vereniging krachtiger te maken. Ook des winters moest de zeilsport niet dood terneer liggen en lezingen werden gehouden, lichtbeelden, op watersport betrekking hebbende, geprojecteerd en zeilcursussen gegeven. Zoo voelde men ook des winters den band, die allen bond.

Als nieuwe glorie rond haar naam werd de vereniging, doordat zij degene was, die den eersten stoot aan de afdeeling motor-, vaar- en voerwezen had gegeven, 14 December 1917 tot „koninklijke” verheven.

Nu zoo langzamerhand al zijn wenschen verwezenlijkt waren, nu des Zondags bij mooi weer het aantal witte zeiltjes op de Kagerplassen haast niet meer te tellen was, nu het scherpe jacht het ronde grootendeels had verdrongen, al zag men dan ook soms „allerzonderlingste dingen, meer gelijkend op ijskasten of automobieltjes dan op vaartuigen, rondvaren, nu rijpten er weer andere plannen in het rusteloze brein van den voorzitter. „Duitschland had zijn Kielerwoche, kon nu niet Nederland, waar een groot deel, zoo niet het meerendeel der bevol-

king eigenlijk beneden den waterspiegel geboren was, zijn Kaagweek hebben?”

De omstandigheden waren gunstig, er waren immers intusschen een goed wedstrijdterrein en een Kaagsociëteit verkregen? Al waren dit niet direct eigendommen der vereniging, het waren toch goederen, die ten algemeenen bate benut mochten worden.

Burgemeester Schölvinc hijscht de verenigingsvlag, 14 Juli 1912.

Het plan van den voorzitter vond direct bijval bij het in den loop der jaren natuurlijk dikwijls gewijzigde, maar altijd voortvarende bestuur en ook de leden juichten het ten zeerste toe.

Toch — toen de uitnodigingen in zee waren — werd met angst en beven het resultaat afgewacht.

De „Swastika“, ex-„Kraquette“.

Zouden ook de zusterverenigingen voor een Kaagweek voelen?

Maar de uitkomst overtrof alle verwachtingen. De dagenlange, moeitevolle arbeid, die vooraf was gegaan, werd ruimschoots beloond. De Kaagweek werd een succes en na eenige jaren zelfs een behoefte.

En zoo zijn we dan ook nu al tot de tiende Kaagweek gekomen. De races worden steeds interessanter, doordat langzamerhand alle handicapwedstrijden hun eigen dood zijn gestorven. Races met klasse-schepen zijn toch ook veel belangwekkender, nietwaar?

Tegelijk met de Kaagweek werd ook het Kaagweer beroemd. Geen zeiler in Holland, of hij weet wat daaronder te verstaan. En nu moet mij dan ook iets van 't hart. 't Kan niet zóó stormen gedurende de Kaagweek, of de zeilers zijn op hun post, maar waait 't in gewone tijden geducht, zooals o. a. tweeden Pinksterdag van dit jaar, waar zijn dan de zeilers van de Kaag? 't Is dan toch juist voor hen de tijd om hun zeilerskunst te toonen, of zich er in te bekwaamen, te zorgen, dan men ze niet aan lager wal of zelfs heelemaal thuis moet zoeken.

Op! leden van „De Kaag“, laat niet de wind u, maar gij den wind de baas zijn!

En ook voor de leden van andere verenigingen en watersportliefhebbers, niet-leden van „De Kaag“, moet ik mijn hart luchten. Gij weet

het, allen zijt ge altijd welkom geweest op de Kaagweek. Het bestuur van de vereniging „De Kaag“ heeft altijd getracht en zal altijd blijven trachten, de Kaagweek voor een ieder tot een waar feest te maken, zoowel voor den wedstrijdzeiler, die er komt zeilen, als voor den toeschouwer, die er komt kijken, of voor de jeugd, die er komt dansen.

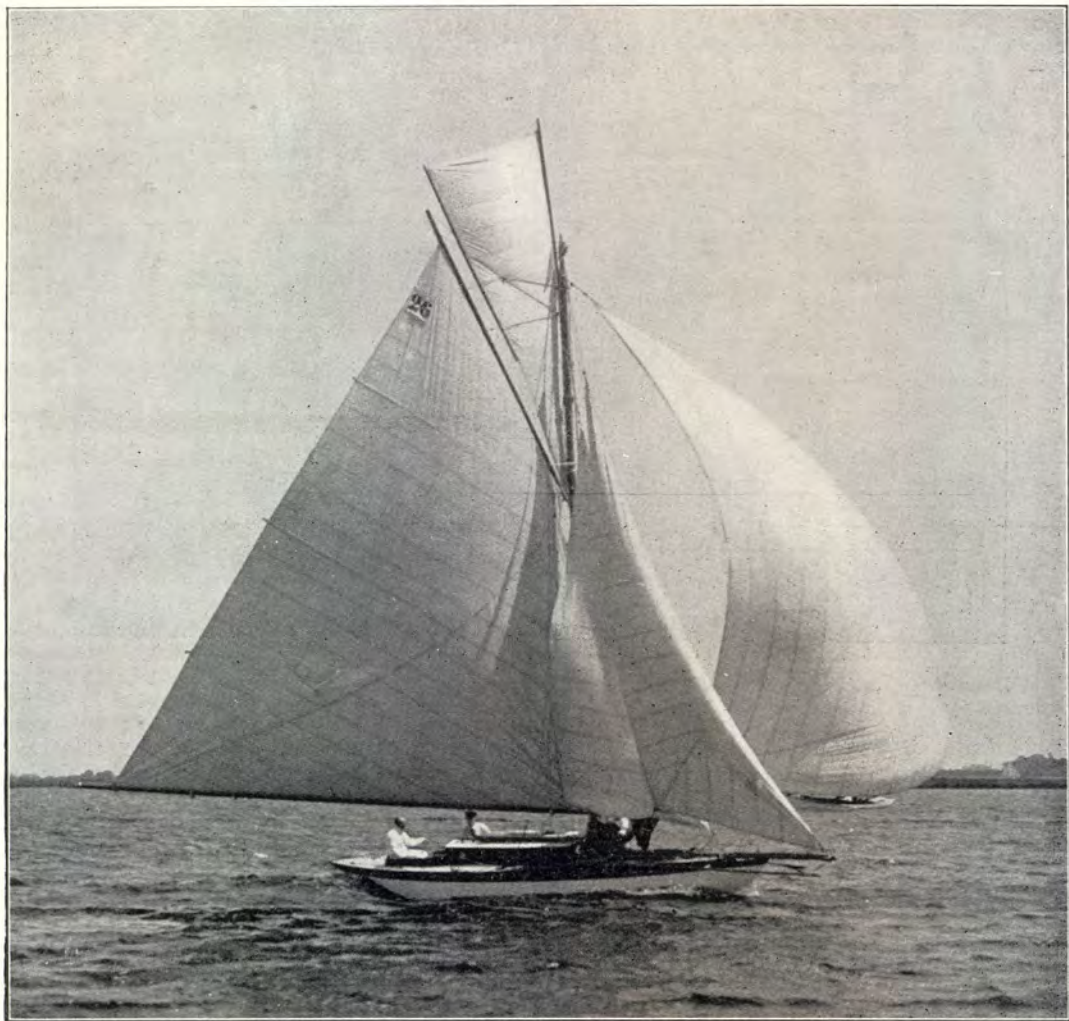
Het wil gaarne mooie, waardevolle prijzen geven voor den eerste, een rustig zitje voor den tweede en goede dansmuziek en dansgelegenheden.

heid voor de laatste. Maar dat kost alles geld, veel geld! Steunt allen dus de vereeniging.

Natuurlijk draagt gij allen uw eigen vereeniging het dichtst aan het hart, geen sterve-

ling, die daarin ook verandering zou willen brengen. Maar wordt naast uw vereeniging ook lid van de Koninklijke Zeil-, Roei- en Motorsportvereeniging „De Kaag”!

De „Waterrot”, vroeger van den heer J. C. van Hookwerff.

HET ONTSTAAN DER KAGERPLASSEN.

I.

Uit oude tijden.

Gelukkig is het een algemeen erkende waarheid, dat er niets nieuws onder de zon is, anders zoudt u mij allicht verwijten, dat ik u niets nieuws vertellen ga. Het is mij dan ook alleen maar te doen om uw geheugen hier en daar wat op te frisschen en bovendien, al zijt gij allen als zeilers of watersportliefhebbers wel

zedelijk verplicht u op „De Waterkampioen” te abonneeren, dat houdt nog niet in, dat gij hem wekelijks van a tot z moet lezen; ieder hale er het zijne uit en gij moogt dit artikeltje gerust ongelezen terzijde leggen.

Maar nu ter zake.

Lang, heel lang geleden, in den tijd van de komst der Romeinen hier te lande, was de plek, waar thans de Kagerplassen blinken, alsmede de heele Haarlemmermeer bedekt met groote veenbosschen. Honderdjarige eiken verhieven statig hun kruinen in de lucht en zagen zwijgend

De tjotter „Johanna”.

toe, hoe verward in elkaar geslingerde hazelnootstruiken den vreemden indringer trachtten te weren. Berken deden hun zilveren bladeren ritselen en werden door heele bosschen van elzen en wilgen, van sierlijke esschen gescheiden. Dan — af en toe wijken alle boomen uiteen —

een open plek vertoont zich aan onze oogen. Kudden elanden, gevolgd door niet minder vlugge herten, rennen in wilde vaart voorbij. De grond wordt drassiger en slapper, de bodem beweegt onder onze voeten. Een fraaie waterpartij, omzoomd door hoog geboomte, bocit

plotseling ons oog. Het stille water, brak van smaak, is weinig vischrijk, doch een breede rand van waterplanten, riet, plompen en scheren, waartusschen ooevaar en reiger rondwaren, verleent het geheel een buitengewoon schilderachtigen aanblik. Een smal voetpad van tegen elkaar gelegde boomstammen, waarschijnlijk het werk van Germaan of Romein, geeft eenige meerdere vastheid aan den steeds drassiger wordenden bodem. Een dof gebrom en gebrul dringt vanuit de verte tot ons door en doet ons de aanwezigheid van aueros en boschbeer ver-

weer in een jonger geslacht te herleven. Zoo verdwenen geleidelijk aan de veenbosschen geheel en werden tot waterpas liggende veenvlakten.

Veeteelt en welvaart stonden steeds toe. Menschen begonnen zich in kleine gehuchten en dorpen, als Rijk, Nieuwerkerk, Vijfhuizen en Beinsdorp, te verzamelen. Was het gebruik van hout als brandstof al zeer algemeen, ook het gebruik van veen is van zeer ouden datum. Men leest al dat de Kanucken, die woonden op in later tijd verdrinken land van de Zuiderzee, de aarde tot vuur verbrandden.

De Delftsche „Kaagbordjes”, 1921-1926.

moeden. — Hoe moeilijk moet hier de jacht op dergelijk wild geweest zijn!

Intusschen ging de veenvorming rustig haar gang; de veenbedding nam regelmatig in dikte toe, totdat de beschaving een rol begon te spelen. De Germanen, zich spiegelend aan de Romeinen, begonnen ook voor zich houten woningen te bouwen en het eene bosch na het andere werd geveld. Daarbij kwam nog een tweede factor: door de steeds toenemende veeteelt ontstond gebrek aan weideland. Bosschen werden dus verbrand of omgehakt en met veel moeite in weiland herschapen. Stormen en overstromingen deden de rest. Bij hoogen vloed was soms de heele omtrek van Haarlem uren in 't rond met water bedekt. Stukken grond van den toch reeds drassigen en moerassigen bodem spoelden weg. Boomen werden ontworteld en vielen den stormwind ten prooi om nooit

Hoe het ook zij, zeker is het, dat abt Ludolphus te Oostbroek bij Utrecht in 1113 zijn kloosterce! met turf vuur verwarmde. De monniken van het Bennebroeker klooster hebben hoogstwaarschijnlijk dit goede voorbeeld nagevolgd en de boeren leerden weer van hen hetzelfde. Weinig vermoedden boeren of kloosterlingen, dat zij begonnen waren het graf van hun nazaten te delven.

Van lieverlede toch ontstonden er kleinere of grootere plassen. De wind, niet meer door bosschen gebroken, deed zich steeds krachtiger voelen en het water, klotsende tegen den oever, ondermijnde den grond en brokkelde hem af.

De verzanding van den Rijnmond bij Katwijk bracht den genadeslag. Overstromingen waren onvermijdelijk hiervan het gevolg en de graaf van Holland liet, om zijn bezittingen te beschermen, bij Swadenburg ('t latere Swadenburg-

dam of Swademerdam = Zwammerdam) den afloop van den Rijn door een dam versperren. Tengevolge daarvan verkeerden de hooger gelegen streken, die toch reeds veel van watersnood te lijden hadden, dagelijks in doodsgevaar. De Bisschop van Utrecht en de Graven van Gelderland en van Cleef beklagden zich dan ook bij den keizer Frederik Barbarossa en deze, in 1165 te Utrecht vertoevende, gelastte in een oorkonde, „dat de dam zou worden weggeruimd, opdat de rivier als vanouds zonder eenige

gestuit, zocht voortaan den uitweg naar zee, dien het bij Katwijk niet meer vond, over de lage landen langs den rechteroever in noordelijke richting en splitste zich in die vele sprieten en tochten, waartoe ook de tegenwoordige Kagerplassen hoorden en die het oude Leidsche, het oude Haarlemmermeer en het Oude Meer vormden. Door deze vloeide het in het IJ en in de Zuiderzee af. Bij noordelijke winden en hooge zee werd het wegvloeien van het rivierwater in die richting belet en was het land er

Naar een Kaart van 1558. Leidsche-, Haarlemmer-, Oude- en Spieringmeer zijn hier reeds tot één groot meer samengevloeid. Het „Kagermeer”, ten Z. (links!) van „De Groote Meer” is nog ietwat afzonderlijk. Ten Z. daarvan ziet men de tegenwoordige Kagerplassen.

hindernis in vrijen en koninklijken loop zou afvloeien”. Daarentegen mocht een dam, die bij Wijk (bij Duurstede) den Rijn grootendeels in de Lek deed overgaan, ten bate van het Sticht blijven liggen, en mochten verder de Stichtenaren in het lage land bij de Node, en dus aan de Geldersche grens, een kanaal delven, ten einde het water naar de naast gelegen zee, d. i. de Zuiderzee, af te leiden.

Gewichtige en voor Nederland in het algemeen zeker heilzame voorschriften, maar die voor Holland in het bijzonder nadeelig moesten werken. Het afkomende water, door niets meer

heelemaal slecht aan toe. Het laat zich dan ook betwijfelen, of het gebod van den Keizer wel in alle opzichten is nageleefd. De dijken of kaden langs het bisdom waren natuurlijk blijven bestaan: de verleiding om deze weer aan te vullen met een dam dwars door de rivier moet bij dringenden watersnood haast onweerstaanbaar zijn geweest. In ieder geval geeft in 1204 Lodewijk graaf van Loon, de gemaal van Ada van Holland, nogmaals de belofte, dat nooit meer de Rijn bij Swadenburg zal worden afgedamd en kort daarop belooft Willem I hetzelfde. Twintig jaar later is de zaak opnieuw aan de orde en in de oorkonde

van 26 Jan. 1226 vinden wij weer: geen dam mag bij Swadenburg het afvloeiende Rijnwater keeren. In den Wendeldijk, hoogstwaarschijnlijk gelegen in de buurt van Warmond, bij de uitwatering van de Aa in 't Leidsche Meer, zijn zeven afwateringssluizen van noode. Van deze zal de Bisschop de helft bekostigen en, blijft hij in gebreke, zoo wordt de dam hersteld.

II.

De 15e tot 18e eeuw.

Na het Oude Meer was spoedig het Spieringmeer ontstaan en toen in 1433 Philips van Bour-

Inmiddels ging men ongestoord door met het graven van turf.

Schrijft Bakker dat „volgens sommige aantekeningen in de eerste dagen der Verveeningen de Turven als een Natuurzeldzaamheid buiten 's Lands in de Kabinetten der Liefhebbers bewaart wierden” en somt hij even verder alle voordeelen, „welke door de veelvuldige Veen-derijen genooten worden” op, dan vervolgt hij:

„Maar.... maar.... en hier moeten wij zugten: de uitvinding om onze Gronden te verbranden, heeft het aanleggen van Bosschen en Houtplantagien geheel en al in vergetelheid ge-

De Kaart van Melchior Bolstra (1740). Op deze kaart is met dunne lijnen de oude toestand aangegeven (begin 16e eeuw), toen Spiering-, Haarlemmer-, Oude- en Leidsche Meer nog niet samengevloeid waren en het Kagermeer uit enkele smalle wateren bestond.

gondië in onze landen regeerde, vond men tusschen Haarlem en Leiden:

in 't noorden: het Spiering- of Hellemeer, en het Lutkemeer;

in 't midden: het oude Haarlemmer- en Hornmeer, het Stommeer en het Oude Meer;

in 't zuiden: de Zijl, het Zweiland, het Norren Hemmeer, het Valke- en Zassemeer, het Kagermeer en het Leidsche Meer, de Spriet, de Kever, de Zever, het Hellegat, de Greveling, de Aa, de Huigsloot, het Griet, de Gooch, de Wetering en het Brasemermeer.

bragt, het Cultiveeren van Duingronden verwaarloosd, en de Landen zelve in Waterplassen en Dobbens verandert, welke meenigmaalen aan Dijken en Kaadens zwaare doorbraaken veroorzaakt en andere Polders geheel geïnundeert hebben!”

In 1591 toch waren de 4 grootste meren (Oud-Leidsche, Oud-Haarlemmer, Spiering- en Oude Meer) reeds tot één samengevloeid en Vijfhuizen was al een prooi der golven geworden. Nieuwerkerk verloor ook in 't eind der 16e eeuw zijn beste gronden. In 1628 stak nog wel de kerk-

toren hoog boven de 28 huizen uit, maar in 1647 was 't geheel door de golven vernield, hoewel men de huizen al dikwijls landwaarts in verplaatst had. Rijk onderging bijna gelijktijdig hetzelfde

Tevergeefs spaarde Rijnland moeite noch kosten om het meer door sterke dijk- en paalwerken en door steenglooingen in bedwang te houden. Elk jaar werd de omtrek grooter en de onderhoudskosten aanzienlijker.

In het jaar 1740 verscheen de:

„Afbeeldinge van Rhijnlands Waterstaat ten Opzichte van 't Vergrooten der Haarlemmer- of Leydse Meer met de bijna gecombineerde en omleggende Veenplassen, op ordre van de Wel-Edele Heeren Dijkgraaf en Hoog Heemraaden van Rhijnland. Door deszelver ordinaris Landmeester Melchior Bolstra” met de bemerking dat:

„de oevers geteekend met de Jaartallen 1531 en 1591 zijn getrokken uyt de kaarten der Voorz. Meer in Druk uitgegeven bij de Edele groot Agtbaare Heeren der Stad Leyden”.

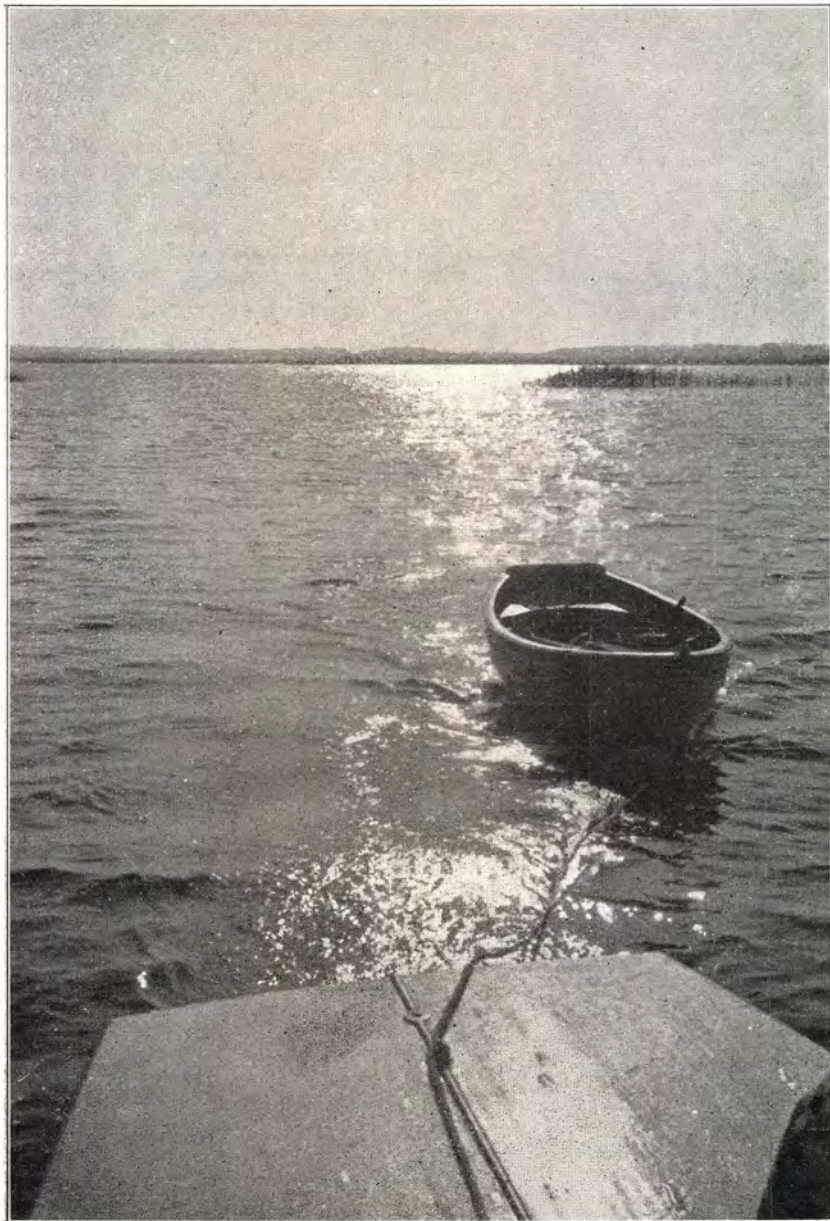
Uit die kaart blijkt, dat de namen: Spriet, Warcker Lee, Norremeer, Dieper Poel, Laeck, Sweylant, Eymers Poel, Spyckerboor, Kever, Sever en Balger Rijt, toen reeds gebruikelijk waren.

Bolstra had ook de grootte van de water-vlakte vastgesteld en bevonden dat waar in:

1531 Het Haarlemmermeer 3040 morgen
Het Leydsche meer 2175 morgen
Het Spieringmeer 850 morgen
Het Oude-meer 520 morgen

de gezamenlijke meren totaal 6585 morgen = 5607bunder bedroegen, de oppervlakte van het meer in 1740, 19500

morgen - 16945 bunders innam. De wateroppervlakte was dus ongeveer driemaal zoo groot geworden! Steeds meer brak dan ook de meening zich baan: de groote Noord-Hollandsche Meren zijn drooggemaakt, waarom dan ook het grootste niet?

Rustige vaart.

Foto C. Huiskens, Hilversum.

lot. Was 't wonder, dat Leeghwater al van de droogmaking der Haarlemmermeer droomde en dat dit de liefste wensch van zijn leven werd? Helaas werd hem alleen maar vergund, een plan hiervoor te maken; twee eeuwen later zou het meer eerst drooggemalen worden.

waterheuvels de hechtste waterkeeringen beuken, buigen, breken. Dijken en wegen werden weggeslagen. Reeds stroomde de verbolgen vloed door vijf gaten van den Sloter- en Osdorperweg, zoodat de gemeenschap met andere plaatsen geheel verbroken en 4000 bunders teel- en weiland in korten tijd geheel overstelpst werden. Velen, van have en goed beroofd, vluchtten, om het

't Jaar 1836 liep ten einde en bracht als laatste Kerstmisgave een tweeden storm, ditmaal aangewakkerd uit het Noord-oosten.

De zuidelijke streken van het meer werden nu in het bijzonder geteisterd en de bevolking aldaar met angst en schrik bevangen. De Lisserbroek en menige andere polder liep onder en het water uit de grachten van Leiden overstroomde de

Schepen en scheepjes, die het Haarlemmermeer bevoeren.

leven te behouden; en zoo de algemeene liefdadigheid, vooral die van Amsterdam, zich dezen ongelukkigen niet had aangetrokken, hun lot zou bang en treurig geworden zijn."

Zoo was 't dan eindelijk zoover gekomen: Het Meer stond voor de poorten van Amsterdam, slechts door één dijk van 't IJ gescheiden en nog was 't niet uit met alle ellende.

straten en verplichtte velen Leidenaars een wijkplaats op den zolder hunner woning te zoeken.

Uit alle kwaad wordt iets goeds geboren. Het besluit stond nu onwrikbaar vast. De Haarlemmermeer zou drooggemalen worden.

Vijftien maal zijn er in 200 jaren tijds plannen ontworpen hoe zulks te doen; die van Leeghwater,

Crujius en van Lijnden muntten boven alle andere uit.

Leeghwater stelde in 1643 voor om den heelen meeromtrek van een zwaren dijk te voorzien, omgeven door een ringvaart; 166 achtkante watermolens moesten het water uit 't meer in de ringvaart malen; bij Spaarndam en Halfweg zou door de sluizen geloosd worden. Het Kagermeer was niet in de droogmaking begrepen.

Crujius ontwierp in 1742 't volgende plan. Met uitzondering van het Kager- en Spieringmeer zou men om het geheel een kloeken dijk leggen. De ringvaart, daarlangs loopende, zou haar water aftappen te Halfweg en Spaarndam, benevens door een verbeterden waterweg te Katwijk; 112 achtkante molens rekende hij voldoende. Baron van Lijnden van Hemmen wilde in 1821 om zijne bedijking slechts aan de oostzijde, en voor een klein deel aan de westzijde van Lisse tot aan het Spaarne, een ringvaart gemaakt hebben; van het Spaarne tot aan het Nieuwe Meer, zou dus geen gelegenheid voor scheepvaart zijn. Zes schutsluizen in den ringdijk zouden gelegenheid geven om te water binnen de droogmaking te komen. Hij wilde rechtstreeks op 't IJ uitmalen met 18 stoomtuigen.

20 Mei 1839 werd 't besluit uitgevaardigd: „dat het Haarlemmermeer zou worden bedijkt en droogemaakt.”

Het heele meer zou door een zwaren ringdijk worden afgesloten en de uitmaling zou rechtstreeks op Rijnland plaats hebben. Opdat dit waterschap geen overlast van water zou krijgen, werd het kanaal van Katwijk verbreed, de Rijnsburgsche Vliet vervangen door een recht Kanaal, dat in verbinding met de Leede rechtstreeks met het meer in verband stond. Men sloeg aan 't werk! Droge en warme zomers bevorderden een sterke verdamping van den grooten plas en 1 Juli 1852, nu juist 75 jaar geleden, ging de blijde kreet in den lande op: „het Meer is droog.”

En zoo bracht het jaar 1852 dus den nu nog bestaanden toestand van onze Kagerplassen. Het Kagermeer was verdwenen. Gelukkig voor alle watersportliefhebbers, dat voor den afvoer van 't polderwater altijd kanalen en plassen noodig zullen blijven. Want wat zou er van ons worden als we niet meer met Bogaers konden zingen:

*Ons landjen is plat; het is klein, het is nat,
't Is koud en beneveld en zwemt in moerassen,
Maar 't zij, hoe het zij, wij leven er vrij,
Ons bindt slechts de wet, en de wet maken wij,
Ons Hollandje leev' met zijn poelen en plassen.*

*Geeft elders natuur een lucht van azuur,
Een eeuwige lente onder bloemengewelven,
Ons schamel gebied verruilen wij niet,
Geen volk, dat zoo fier op den vadergrond ziet;
Ons Hollandje hoort ons: we schiepen het zelve.*

OUDE DORPEN BIJ HET HAARLEMMERMEER. HET DORP DE KAAG.

*Men zegt dat men in vroeger dagen
Hier goddelooze menschen vond
Zo dat zelfs voor 's Dorps naam de Kaage:
Den Mond der Hel geschreeven stond.
Dan thans verdient het Dorp elks achtung
Door nijvre Vlijt en plichtsbetrachting.*

Ziehier wat R. Bakker in „De Nederlandsche Stad- en Dorps-Beschrijver” (1801) van het dorp De Kaag vertelt:

Het werd gevonden in de volgende ligging: Naamlijk in de Heerlijkheid van Alkemade, zijnde een Eiland ten Zuidwesten van de Kaager-

meer, ten Noordoosten van de Eimar en Dieper Poelen, en ten zuiden aan de Kiever Poel, zo dat men volstrekt niet dan te Water het Dorp genaaken kan. Den

Naams-oorsprong.

Daar van kan men zeggen, dat dezelve van niets anders afkomstig is, dan van de menigte van Kaagscheepen, die alhier van en naar verscheiden plaatsen gaan en komen, voortgesprooten is. Bij van Rhijn leest men dat het voorheen de Mond der Hel wierd genoemd, om reden dat de Inwoonderen alhier over het algemeen goddelooze menschen waren. De

Stichting en Grootte.

Omtrent het eerste is hier niets meer op te geven, als wij vooren reeds gemeld hebben. Afzonderlijk werd egter voor dit Dorp een getal van 82 Huizen en daarbij 211 Zielen aangetekend. Van de Huizen valt niets bijzonders aan te teekenen. Het

Wapen.

Is buiten het algemeene Wapen van Alkemade, voor dit Dorp op zig zelfs: een Zilver Schild op het welke een Kaagschip met roode Zeilen en Fok, en agter op een Vlaggetje is afgebeeld.

Kerken en Godsdienstige Gebouwen.

Door de lengte des tijds en des kerks hoogen

ouderdom werd dezelve zeer bouwvallig, waarom aan den Kerken Raaden in den Jaaren 1797 en 1798 het doen van een Collecte wierd toegestaan door verscheiden Plaatsen van Holland. Voor welke men de Kerk gerepareerd en weder hersteld heeft. Dit kerkgebouw is niet zeer groot dog tot desselfs oogmerk zeer geschikt met een opgaande spitze Tooren met Klok en Uurwerk voorzien. De Wooning van den Predicant en het Schoolhuis zijn mede voldoende Gebouwen.

Waereldlijke Gebouwen werden hier geene gevonden.

Bezigheeden.

Dezelve waren hier voorheen meer dan nu; men vond hier in vroeger tijden minsten 50 schippers woonachtig, die met hunne Vaartuigen en Schepen, langs de Maas, de Waal en Rhijn allerlei Koopmanschappen togt boven de Graaf en Nimwegen voeren, dan deze zijn thans tot op een zeer klein getal vermindert. De overige Inwoonders geneeren zich meest alle uit de Voordeelen, welke het Visschen in de Meer hun aanbrengt. Onder de

Geschiedenissen

Brengen wij, dat in den Jaare 1683 van de stad Leyden af tot de Meer toe, een Trekvaart is aangelegd geworden, van welke aanleg, door de Regeering van gemelde Stad een fraaie Medaille ter gedachtenisse vervaardigd is.

Reisgelegenheeden.

's Weekelijks Vaard van hier een Schuit op Leyden en terug. Voorts kan men daaglijksch van het Dorp vertrekken, met die Vaartuigen, welke geduurig op Koopmanschap vaaren;

aan de zijde van Sassenheym werd ook een overvaard gevonden.

Herbergen en Logementen.

zijn er hier verscheiden hoewel geen voorname; in de Winter tijd hebben dezelve het meeste bezoek van Schaatsersrijders, door dien het hier de gewoonte is, dat men aan hem die het eerste op schaatse over de Meer tot het Dorp komt, vrij Wijngelag geeft.

WARMOND.

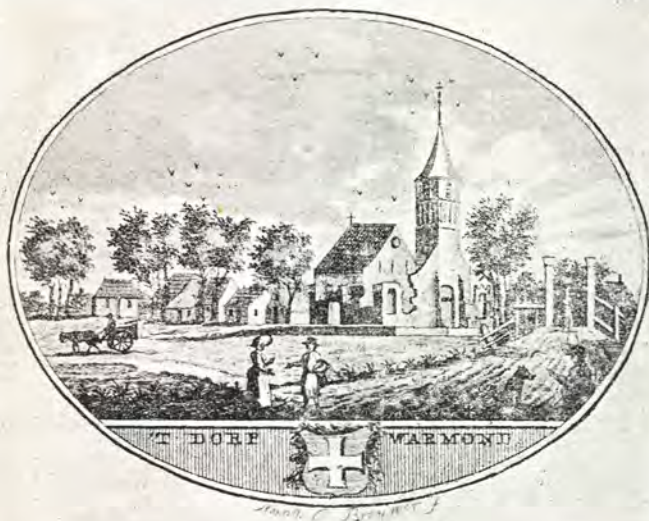
*Voortreflijk Warmond! Lieflijk oord!
Mijn Paradijs, mijn Hof, mijn streeklend
vergenoegen!*

Ten volle kunnen wij allen deze regelen van Le Francq van Berkhey onderschrijven. Hoe dikwijls toch gaan, terwijl wij onze dagelijksche plichten vervullen, onze gedachten naar War-

mond uit! Misschien is 't daarom wel aardig iets meer van het plaatsje af te weten.

In den volksmond heet Warmond gesticht te zijn door de Warmers. Wie of wat dat waren, daarover zwijgt de geschiedenis. Vermoedelijk zijn 't wel reuzen geweest, want Friesland en Holland waren sterk bevolkt door reuzen in overoude tijden en verschillende plaatsen, o.a. ook Leiden en Haarlem, zijn door hen gebouwd. Evenwel, veilig kunnen wij aannemen, dat in de werkelijkheid het zóó niet gebeurd is.

De historici zijn 't over den oorsprong van

Dit oud' en schoone Dorp, is aangenaam gelegen
Aan Leydens Haare stroom, met lommerijke weegen —
Twee scholen voor de jeugd maakt WARMOND ook beroemd,
Het Huus en Slot wordt steeds als zeldzaam opgenoemd.
Dit dorp leedt veel, toen roofend wreep zucht samen Spanen,
Waal bij de Beelden storm moest Slot en kerk verbranden.

den naam Warmond ook al niet eens. De een meent, dat Warmond zijn naam dankt aan den Franschen koning Faramond, vandaar zou gekomen zijn Varmond, vervolgens Warmond. De ander zegt daarentegen, dat er een stroompje zou bestaan hebben, dat Warm heette en Warm en Mare zou dan ook nog misschien moeten samenhangen. 't Een is even onzeker als 't andere en we zullen dus maar achter beider meening een groot vraagteken zetten en liever onze aandacht schenken aan den schilderachtigen ouden kerktoeren, waarvan wel meer bekend is.

Die toren behoorde eens aan de aanzienlijke Katholieke kerk te Warmond, die van onderscheidene altaren en vicarijen voorzien was. Binnen haar muren werd een vermaarde broederschap gesticht ter ere Gods, van de Moedermaagd Maria en van St. Mathias, den patroon

der kerk. De leden dezer broederschap, waarvan sommige groot aanzien genoten, woonden niet alleen te Warmond, maar ook aan de Kaag.

In 1573 bij het eerste beleg der stad Leiden werd de kerk te Warmond door de Spanjaarden in brand gestoken. Niet de geuzen hebben haar dus verwoest. De kerk stortte in puin, maar de toren bleef bewaard.

Ten westen der kerk verhief zich „het Klooster der Elfdruizend Maagden”. Het werd in 1410 gesticht ten behoeve van adellijke maagden, die tot armoede vervallen waren. Deze nonnen waren gedurig opgesloten en konden door een bedekte galerij naar de Parochiekerk gaan.

Een Warmonder Snik.

Een tweede klooster verhief zich tusschen de kerkruïne en het Seminarium. Het was het nonnenklooster Marienhoeve van de Cistercienserorde.

Gedurende den beeldenstorm werden beide kloosters verwoest, maar de grond draagt nog steeds den naam van „Kloosterland”.

Vermelden wij hier nog, dat te Warmond een eigen soort van binnenvaarttuig gebouwd werd, de „snik”, „een welbesneden scheepje met valende stevens, breed roer, ronde luiken en stuurkuip”. Zeer veelvuldig kwam het echter niet voor. Het werd gebruikt voor het vervoeren van verse visch, alsook gedroogde schol, bokking en kaas.

OUDE WETERING.

Al vroeg was Oude Wetering een bloeiende plaats.

Isaak Tirion schrijft in 1746:

„De Oude Wetering is het aanzienlijkste van alle de Dorpen; want ofschoon er onder Roelof-Aartgensveen (gemeenlijk Roelevaartjesveen genoemd) eenige Huizen meer gevonden worden, egter behooren zij alle zo zeer niet tot het Dorp, of de Buurt, en bestaan meerendeels in Boerenwoningen en Hoven. Maar de Oude Wetering is een digt betimmerde streek van steenen Gebouwen, waarvan er verscheidene deftig zijn opgehaald.

De Plaats heeft den naam naar haare gelegenheid aan de Wetering of Wetering uit de Leydsche naar de Braassem-Meer loopende.

Scheepsrijker, of woeliger oord van doorvaart is er ten platten Lande nergens in Holland. Alle Binnenvaarders, die van Amsterdam, Haarlem, het Noorderkwartier, ja uit geheel

Gelderland, Overijssel, Vriesland en Groningen, naar Zeeland, Brabant, Vlaanderen en zelfs naar Keulen of vandaar weder terug willen, moeten hunnen doortogt door de Oude Wetering nemen, 't welk in 't Dorpleven en welvaart maakt. Men vindt hier scheepstimmerwerven, zeilemakers, en alles wat tot behoef van de Scheepvaart kan dienen. Tot derzelver gemak en veiligheid staat hier aan den kant van de Leidsche meer een hooge houten Vuurbaak. In dit

dorp heeft men het Regthuis der Heerlijkheid van Alkemade, waarin een zeer veilige steenen Gevangen is.

De Baljuw, die sedert veele jaaren, ook het Schoutamt bekleeft en de Sekretaris wonen hier beiden.

Hier alsmede in de Kaag en te Rijpwetering is een Waag, die door den Heer van Alkemade gegeven wordt.”

EEN SCHIPBREUK AAN DE KAAG IN 1620 (EEN WARE GEBEURTENIS).

Het reisgezelschap had in het ruim van het schip plaats genomen. De schipper gaf een teeken aan de knechts, om de zeilen te hijschen en de touwen los te maken, waarmede het vastgelegd was aan een der palen, die men ook nu nog vindt aan de haven te Leiden. Het was een bierschip van Hoorn, dat op dien dag bestemd was naar Haarlem te gaan.

De wintermorgen was vochtig-koud. Er woei eene stijve koelte uit het Zuiden; zoodat men de Zijl langs, vlak voor den wind ging. Het water krulde hoog bij den boeg op en het schip liet een langen geul van schuim achter. De schipper, met zijn zuidwester op en oliekiël aan, hield den helmstok van het roer omvat, en hield telkens een oog in het zeil. Het gezelschap in het ruim was in den beginne weinig spraakzaam. Het oog moest eerst aan het halfdonker gewennen, dat hier heerschte, voor men elkander nauwkeurig kon opnemen.

Het schenen menschen van allerlei stand en beroep te zijn, die gedeeltelijk op banken, gedeeltelijk op biertonnen, zoo goed als mogelijk was, hadden plaatsgenomen. Men merkte ook enkele vrouwen op, die, niet gewoon bij stormweder te varen, van vreeze zaten te beven. De zuidenwind was intusschen in sterkte toegenomen. „Nog een reefje in 't zeil en de fok, jongens!” riep de schipper zijn knechts toe, en liet, terwijl hij een bezorgden blik op het jagende zwerk sloeg, half binnensmonds er op volgen: „'t Zal spoken op 't meer.”

Doch zoo zacht had hij het niet gezegd, of die in het ruim zaten en den schipper in het oog hiel-

den, gelijk hij het zeil, hadden het gehoord, en aller tong scheen er door ontboeid te worden. „Ja,” begon een klokgebouwde Aalsmeerder, „dat Meer is een rechte slokop! Mijn vader heeft het dikwijls verteld, dat zijn huis tien jaar geleden nog 100 roeden van het Meer verwijderd stond, en nu heeft hij het onlangs afgebroken, omdat het reeds half in het water stond. En wie weet het te Aalsmeer niet, hoe op een enkelen nacht door een geweldigen storm, waarbij deze nog maar een kleinigheid is, een akker van 15 roeden lang werd weggespoeld? Je moet er bij ons Willem Brechten maar naar vragen. Hij zal je zeggen, dat zijn eigen grootvader, toen deze nog een jongen was, meer dan eens door behulp van een polsstok de slooten van den Ruigenhoek overgesprongen is, en zoo op het land van de Vennip kwam; en nu kon hij er elken dag met zijne turfpoint heenvaren. Van al dat land, waar hij in zijn jonkheid overliep, is geen spoor meer te vinden; dat aardige oude kerkje van het dorp Rijk ook al naar de visschen, het tweede reeds; en dit stond toch nog in 1610; en als ik het niet mis heb, zijn we nu in 1620. En zit hier niet Jacob Joosten van Haarlem, die in den tijd van drie jaren 40 morgen lands op het Westeinde van Aalsmeer verloren heeft? Ik zeg het, en ik blijf erbij, dat Meer is een rechte slokop.”

Het schip ging intusschen voort de Zijl uit, en het Zweiland in — een breed en onstuimig water, gevaarlijk gemaakt door eenige eilandjes, die voor den ingang van het Kagermeer lagen. De wind scheen nog verdubbeld in kracht en viel met ruk op ruk in het strak gespannen zeil. De mast boog, de touwen zwiepten, de spriet kraakte: het was noodweer geworden!

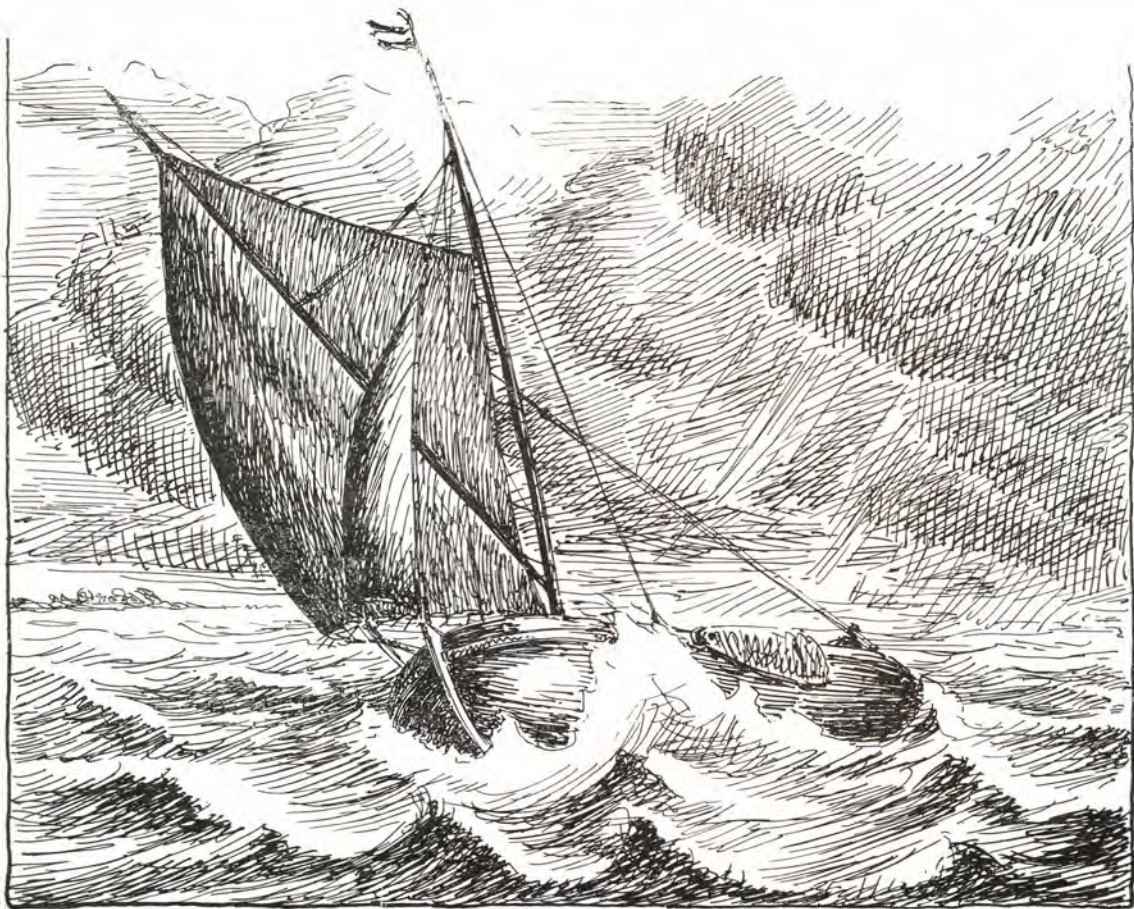
Intusschen ging het gesprek onverpoosd voort. De laatste woorden van den jongen Aalsmeerder schenen tot een reismakker van hem gericht te zijn, dien hij al meer met den naam van Jonklaas had aangesproken. Deze antwoordde dan ook: „Ja, Crijn! het heugt mijn vader nog, dat er op den Ruigenhoek veertien huisliden woonden, die hij nog bij naam en toenaam kent, welgestelde lieden, die aldaar huizen, erven en groote landerijen bezaten, en het Meer heeft toch maar alles vernield en weggespoeld. Het moet gebeurd zijn, dat bij den Ruigenhoek, achter Burgerveen het Meer in twee nachten, door een sterk onweder, vijf-en-twintig roeden lands in de breedte afnam. Het is al jaren geleden, dat ik eens met mijn vader over den Ruigenhoek ging, waar hij me de plek aanwees, waar weleer een huis en erf gestaan hadden, en waarvan hij zich herinnerde, dat er 500 roeden lands tusschen het huis en het Meer lagen, en nu was op zijn ouden dag dat alles in de diepte verdwenen.”

„Wel!” viel een deftig gekleed heer in, die bekend scheen te zijn als de secretaris van Sloten, „heb je niet gehoord, hoe het vorige jaar te Sloten met dien sterken ijsgang, het ijs 45 treden in de breedte, het land is ingeschoven? En hoe Crijn Pietersz. van Nieuwerkerk, die op zekeren avond een fuik in het Meer gezet had aan de schor van

het land, 's morgens en land en fuik op 20 el van den oever in het water ziet zwalpen? Men zou er haast om kunnen lachen en schreien te gelijk: of waar is de Keizersweg, die naar het dorp Rijk leidde, en waar de Keizer wel langs gewandeld heeft? Verdwenen! Waar de weg, die beoorden den Meerkant om, door Vijfhuizen en Nieuwerkerk op Amsterdam liep? Verdwenen! Waar het rijpad van Haarlem af op de Vennip, waar men met eene schouw het Vennepmeer

en deed een luid gelach hooren. Zelfs het oude Angenietje Jacobs, uit de kleine Houtstraat te Haarlem, die van angst en koude zat te beven, kon een glimlach niet weerhouden.

Dicht ineengehurkt peinsde zij over het verlies van vroegere welvaart. Had haar vader niet een kostelijk stuk land gehad bij Hillegom, en dat met nog twee andere stukken aan het eiland de Vennep paalde? O! wat had zij daar dikwijls gespeeld en gedarteld met hare vriendinnetjes,

overstak, den Ruigenhoek doorreed op Aalsmeer aan, op Utrecht of op Amsterdam? Verdwenen!”

„Toch heb ik onlangs hartelijk moeten lachen,” begon een der schippersknechts tegen den deftigen secretaris; „al wel een half uur hadden we op de plek staan turen op iets zwarts, dat in de verte op en neer bobbelde; een schip was 't niet, daar was het te raar voor; wij gisten en misten om den ander, en nu wil ik graag gelooven, dat ge veel weet, mijnheer de Secretaris! maar ik verwed er een oordje om, dat je toch ook niet raadt, wat het was? — Het was een stuk land met vijf bloeiende boomen er op.”

Het geheele gezelschap maakte zich vroolijk

wanneer zij, op een zonnigen zomerdag daarheen gevaren met haren nu zaligen vader en hare brave moeder, hart en zinnen verkwikt had aan de frissche, koele buitenlucht. Van het land van de Vennep waren ze over planken, hier en daar over scheidingssloten gelegd, heengehuppeld; terwijl vader met innig welbehagen op zijn winstgevende landerijen opmerkzaam maakte. En nu — hoe waren de tijden veranderd! — haar vader en moeder gestorven, dat vruchtbare land weggespoeld, en daarmede haar bestaan en vermogen... en een dikke traan rolde langs het rimpelig gelaat, dat nog zooeven geglimlacht had.

Diep uit het ruim, uit den donkersten hoek, liet daarop een krachtige mannenstem zich hoo-

ren, die tot dusverre gezwezen had: „het wordt meer dan tijd, dat die vernielende waterwolf gemuilband, dat het Meer drooggemalen wordt.” Allen wendden het hoofd naar de zijde vanwaar het geluid kwam, en zagen een net, doch eenvoudig gekleed man, die schijnbaar gedachteloos met passer en winkelhaak zat te spelen.

Het was niemand anders dan Jan Adriaansz. Leeghwater, die met zijn zoon van 's-Gravenhage kwam, waar hij zijne Hoogheid den Prins van Oranje had moeten spreken.

Het gesprek werd daarop nog levendiger en algemeener, toen eensklaps een geweldige rukwind allen deed verstommen. Het schip werd door den schok geheel op zijde geworpen. De stormwind gierde door — langs takels en mast. De golven bonsden en klotsten met onstuimigen aandrang tegen achtersteeven en bakboordszijde.

De avond, reeds voorlang gevallen, was zwart van duisternis. Geen hand voor oogen kon men zien.

Weder deed een hevige vlaag de spriet kraken en eindelijk naar beneden vallen. Onder het loeien van den storm vermengden zich het geschreeuw van het scheepsvolk en het gejammer der reizigers. . . . „Laat ons den Heere bidden,” riep men; „want hier zullen wij sterven!”

Nu beproefden schipper en knechts door onophoudelijk pompen het schip boven water te houden, dat, ten gevolgeder tastbare duisternis, langs de krommingen van het eiland de Kaag, tegen lager wal was gedreven.

Doch helaas! het land was door den hevigen opzet van het water niet te bereiken, hoe vriendelijk ook het schijnsel der lichten van het Kagerdorpje de ongelukkigen uitnoodigde tot hen te komen. Zoo bleven dan de arme schipbreukelingen in dien langen, kouden winternacht, met den dood voor oogen, overgegeven aan het woeste spel van wind en golven.

Maar eindelijk, Goddank, breekt de dageraad aan en wordt er hulp aangebracht van de Kaag. . . en toen ze neerzaten bij het verkwikkende haardvuur onder de hooge schouw van de dorpsheerberg, sprak een van hen voor allen: „De Heer is ons een redder geweest in gevaren!”

De Kaag-toren.

Foto H. W. O. de Bruyn, Wassenaar.